

Regional biblioteksplan 2021–2024

För Värmland som en stark biblioteksregion.

Förlängd till och med år 2026.

Innehåll

Förord	3
Inledning och syfte	4
Vägledande för Värmland	5
Uppdrag för de allmänna biblioteken	5
Bibliotek i Värmland	5
Grundläggande hållbarhetsdimensioner	6
Utmaningar framåt för Värmland	7
Nycklar för utveckling och förändring	8
Utvecklingsområden för samverkan 2021–2024	9
Styrande – för Region Värmland	11
Bibliotek som stöd till verksamhet inom organisationen	11
Regional verksamhet för utveckling i länet	13
Verksamheter med nära koppling till biblioteksplanen	16
Uppföljning	18

UTGIVEN AV REGION VÄRMLAND.

Värmlands kulturplan 2022–2025 är fastställd av regionfullmäktige 2021-10-27. Kulturplanen med tillhörande bilagor finns också att ladda ner på www.regionvarmland.se/kultur.

Illustrationerna är skapade av konstnären Jonas Liveröd. www.jonasliverod.com

Darienummer: RS/201253

Region Värmland

Organisationsnummer 232100–0156
Postadress: Box 1022, 651 15 Karlstad

kultur@regionvarmland.se

www.regionvarmland.se

Region Värmland är en regionkommun med många olika ansvarsområden. Region Värmlands verksamhetsorganisation ansvarar för att utföra uppdragen inom hälso- och sjukvård, tandvård, kollektivtrafik, regional tillväxt, kultur, bildning och folkhälsa.

Förord

Den regionala biblioteksplanen som du nu håller i din hand, har växt fram under en tid. Att arbeta med en långsiktig plan innebär att foga samman vår vilja med regionens övergripande vision och mål och att fånga och beskriva den utveckling som ska vara vår ledstjärna de närmaste åren. Det är ett viktigt och roligt arbete som vi gör tillsammans med många och som har utmynnat i denna plan.

Vi vill främja en stark biblioteksregion i Värmland. Region Värmland finns för att alla vi som bor här ska må bra och att vår region ska vara attraktiv och konkurrenskraftig. Den regionala biblioteksplanen kan bidra till detta.

Bibliotekens uppdrag i vårt demokratiska samhälle kan inte nog betonas. Biblioteken är betydelsefulla mötesplatser och fyller en viktig funktion för folkbildning, kunskapsförmedling och information, inte minst i samband med kriser och allvarliga händelser. Biblioteken är också mötesplats för kultur och kulturell verksamhet.

Barn och ungas livsvillkor är en utgångspunkt för en hållbar samhällsutveckling. Biblioteken bidrar till läs- och litteraturfrämjande och kunskapsutveckling. Läsförmåga är en förutsättning för att kunna kritisk granska information. Rätten till ett språk är en mänsklig rättighet som handlar om delaktighet, aktivt medskapande och möjlighet att kunna påverka.

Utifrån de förutsättningar vi har och de utmaningar vi står inför, har tre utvecklingsområden identifierats:

- Människan i fokus – Vi vill främja människan rätt, möjlighet och tillgång till kultur
- Konsten i fokus – Vi vill stärka konstarter och kulturskapare
- Platsen i fokus – Vi vill samverka för kulturen som en del av utveckling av regionen

Förhoppningen är att vi genom samarbete med andra aktörer i länet kan bidra till kreativitet och innovationsförmåga inom dessa utvecklingsområden. Tillsammans kan vi skapa förutsättningar för en kulturell infrastruktur som bidrar till social hållbarhet, god folkhälsa och ett obundet kulturliv som bidrar till demokrati yttrandefrihet och regional utveckling.

Stort tack till alla som via dialoger och remissvar har bidragit till framtagandet av den regionala biblioteksplanen!

Elisabeth Kihlström
Ordförande Kultur- och bildningsnämnden

Inledning och syfte

Den regionala biblioteksplanen för Värmland är ett strategiskt styrdocument, fastställt av Region Värmlands kultur- och bildningsnämnd. Den har tagits fram i samråd med kommuner, studieförbund, folkhögskolor, Karlstads universitet, föreningar inom litteraturområdet och andra företrädare för verksamheter och organisationer som på olika sätt berörs.

Planen är styrande för biblioteksverksamheter inom organisationen Region Värmland, vägledande för kommunala biblioteksplaner samt ger underlag för att utveckla biblioteksverksamheter i Värmland och stimulera samverkan i länet.

Avsikten är att främja en stark biblioteksregion där Region Värmland, folkbiblioteken i Värmland och andra aktörer samarbetar för att förverkliga Värmlandsstrategin och Värmlands kulturplan. Alla bidrar utifrån respektive verksamhets ansvar och förutsättningar.

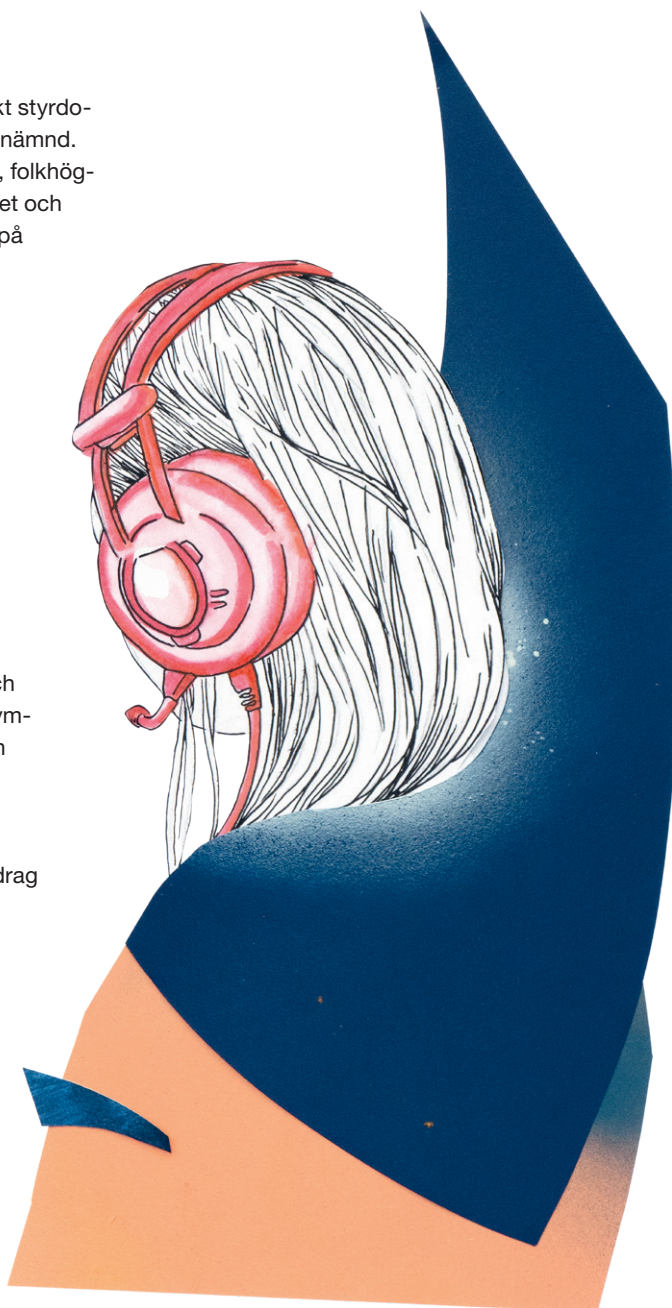
Planen omfattar inte all utveckling inom biblioteksområdet, utan lyfter viktiga utvecklingsområden som behöver genomföras i samverkan mellan aktörer på lokal, regional och nationell nivå. Ambitionen är att planen ska ge handlingsutrymme för det vi ännu inte känner till, liksom för förändringar och skiftningar i samhället.

Planens syfte är att:

- tydliggöra de allmänna biblioteksverksamheternas uppdrag
- identifiera utvecklingsområden för samverkan med och mellan de olika biblioteken och andra aktörer i länet, i Sverige och internationellt
- tydliggöra prioriteringar framåt för verksamheterna inom Region Värmland
- tydliggöra den regionala biblioteks-, läs- och litteraturfrämjande verksamhetens roll i förverkligandet av Värmlandsstrategin och Värmlands kulturplan

17 § Kommuner och regioner ska anta biblioteksplaner för sin verksamhet på biblioteksområdet.

Bibliotekslag 2019:961

Vägledande – för Värmland

Uppdrag för de allmänna biblioteken

BIBLIOTEKSLAGEN

De allmänna biblioteken styrs av bibliotekslagen. Uppdragen är stora och utmanande och bygger på övertygelsen om att bibliotekens verksamhet bidrar till önskvärd samhällsutveckling i stort. Verksamheterna påverkas därutöver av en rad nationella mål och lagar.

2 § ”Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning. Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska främja litteraturens ställning och intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturell verksamhet i övrigt. Biblioteksverksamhet ska finnas tillgänglig för alla.”

Bibliotekslag 2013:801

DET DEMOKRATISKA SAMHÄLLETETS UTVECKLING

Bibliotekens huvuduppdrag är att verka för det demokratiska samhällets utveckling. I en tid då demokratin utmanas, både nationellt och internationellt, är detta särskilt viktigt att lyfta fram. Demokratin fördjupas genom att välinformerade individer har goda möjligheter till insyn, inflytande och deltagande i den demokratiska processen, lokalsamhället och samtiden. Regeringens strategi för en stark demokrati (Kulturdepartementet KU18:02) pekar på tre utmaningar som särskilt aktuella för demokratin i Sverige idag: ett demokratiskt utanförskap, ett hotat demokratiskt samtal och att antidemokratiska aktörer utmanar. Biblioteken är en motkraft mot dessa utmaningar. De skapar

förutsättningar till delaktighet genom att erbjuda öppna arenor för samtal, kultur, möten och ett livslångt lärande utifrån individens förutsättningar och behov. Bibliotek är centrala för tillgången till informationsförsörjning och förmågan att värdera och granska källor, vilket är avgörande för ett levande demokratiskt samtal.

Social sammanhållning skapas genom alla människors möjlighet till delaktighet, inflytande och möjlighet att påverka sina liv och samhällen. Här spelar biblioteken flera roller: bildande, kulturella, rumsliga och sociala – med uppdraget att nå alla, såväl i fredstid som i kris- och krigssituation.

Bibliotek i Värmland

Biblioteken i Värmland är en del av en nationell infrastruktur. Det allmänna biblioteksväsendet i Värmland innefattar olika bibliotekstyper såsom folkbibliotek i varje kommun, skolbibliotek inom grund- och gymnasieskola, folkhögskolebibliotek, Karlstads universitetsbibliotek, sjukhusbiblioteken samt regional biblioteksverksamhet. Dessutom tillkommer specialbibliotek, myndighetsbibliotek och fängelsebibliotek. Dessa är offentligt finansierade med olika huvudmän: kommun, region eller stat, med likheten att de alla omfattas av bibliotekslagen. Utöver dessa finns också privata bibliotek, såsom förenings- och företagsbibliotek.

Nationella myndigheter med ansvar inom biblioteksområdet är Kungliga biblioteket, Kulturrådet och Myndigheten för tillgängliga medier. Andra nationella aktörer med koppling till området är exempelvis Sveriges kommuner och regioner, Statens medieråd, Filminstitutet och Svensk biblioteksförning. Internationellt inom området arbetar

bland andra Unesco, IFLA samt nätverk av frivilligorganisationer.

Exempel på regionala samarbetspartners för biblioteksområdet är Länsstyrelsen, Karlstads universitet, Funktionsrätt Värmland, civilsamhället, folkbildningen och regionala verksamheter inom Region Värmland.

BIBLIOTEK VÄRMLAND

Bibliotek Värmland är ett samarbete mellan länets kommuner, Karlstads universitetsbibliotek och sjukhusbiblioteken samt den regionala biblioteksverksamheten, Region Värmland. Denna samverkan är en styrka för länet och det finns goda förutsättningar att utveckla verksamheten ytterligare. Det gemensamma syftet är att erbjuda människor i Värmland en likvärdig biblioteksservice med god kvalitet - genom alla skeden av livet och oavsett var man bor. Bibliotek Värmland bidrar till att stärka demokratin och samhällsutvecklingen och minskar klyftor mellan människor. För att ta tillvara de goda möjligheter Värmland har bör Bibliotek Värmland vara utgångspunkt i utvecklingsarbete för biblioteksverksamheter i länet.

Grundläggande hållbarhetsdimensioner

Arbetet för att förverkliga den regionala biblioteksplanen präglas av ett antal grundläggande perspektiv i linje med den regionala utvecklingsstrategin, Värmlandsstrategin: de sociala, ekologiska och ekonomiska dimensionerna. Att ta hänsyn till dessa är en viktig del i kvalitetsarbetet och påverkar hur de globala målen för hållbar utveckling och Agenda 2030 uppnås. Inom Region Värmland ska Agenda 2030 genomsyra alla beslut - det ska vara hållbart i längden.

Den sociala dimensionen handlar om ett gemensamt arbete mot diskriminering för att öka den sociala sammanhållningen samt allas delaktighet och inflytande över samhällsutvecklingen.

Den ekologiska dimensionen handlar om att öka vår gemensamma kunskap om och förståelse för hur vi påverkar ekosystemets villkor och i förlängningen hanterar klimat och miljöutmaningen.

Den ekonomiska dimensionen tar fasta på hur vi arbetar för förnyelse och förändring inom alla områden, särskilt mot bakgrund av att utvecklingen sker allt snabbare i vår omvärld. Kapacitet att möta nya samhällsutmaningar avgörs av vår förmåga till förnyelse och innovation.

För biblioteksverksamheter i länet innebär det att ge särskild uppmärksamhet åt:

BARN OCH UNGA SKA HA FRAMTIDEN FÖR SIG

Att fokusera på livsvillkor för barn och unga är en viktig utgångspunkt för en hållbar samhällsutveckling. Dagens utveckling ska inte äventyra kommande generationers möjligheter att tillgodose sina behov. Vi utgår från FN:s konvention om barnets rättigheter, som sedan 2020 är

svensk lag, utifrån ett barnrättsperspektiv och barnets eget perspektiv. Stabila uppväxtvillkor är grundläggande för att uppnå folkhälsomålet som går ut på att skapa förutsättningar för en god hälsa på lika villkor för hela befolkningen. Alla barn har rätt till ett rikt språk – och rätt till alla sina språk.

LAND OCH STAD ÄR BÄTTRE TILLSAMMANS

Ett geografiskt helhetsperspektiv är nödvändigt för att hela Värmland ska leva och må bra. Det kräver god tillgänglighet och samordning av samhällsservice samt kontinuerlig samverkan. Lärande över kommun-, läns- och landsgränser kan skapa nya kunskapsallianser och en samsyn som är central för att alla människor i Värmland ska inkluderas och få möjlighet att bidra till utveckling.

JÄMSTÄLLDHET TILLFÖR VÄRDE FÖR ALLA

I Värmland arbetar vi för ökad jämställdhet. Syftet är att alla människor ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv, utan att föreställningar om kön begränsar inflytande, ekonomi, utbildning, hälsa, arbete och fysisk integritet.

MÅNGFALD OCH INTEGRATION FÖR SAMMANHÅLLNING

Kreativa och innovativa samhällen är inte homogena utan kännetecknas av en mångfald av bakgrunder, kunskaper och idéer. Alla människor ska känna sig som en del av helheten, kunna utvecklas och vara med och bidra till utveckling och tillväxt, oavsett bakgrund. För att hålla ihop Värmland och skapa en god social sammanhållning behöver vi alla bidra.

UTMANINGAR FRAMÅT FÖR VÄRMLAND

Bibliotekens uppdrag att vara till för alla och att verka för det demokratiska samhällets utveckling innebär att samhällets utmaningar också är bibliotekens utmaningar. Att kontinuerligt utveckla verksamheten för att möta samhällets behov är avgörande. Följande utmaningar är identifierade i samråd med Värmlands kommuner:

Bidra till ett klimatneutralt Värmland – handlar om att arbeta i linje med de regionala klimatmålen för att länet ska vara klimatneutralt senast år 2030. För att lyckas behöver vi öka vår gemensamma kunskap om och förståelse för hur vi påverkar ekosystemets villkor. Biblioteken spelar en viktig roll för informationsförsörjning och delningsekonomi men även genom kulturens förmåga att gestalta frågeställningar, ge perspektiv och bidra till engagemang.

Hantera ekonomiska utmaningar – handlar om att ett minskat lokalt och regionalt ekonomiskt handlingsutrymme innebär att vi behöver arbeta för förnyelse inom alla områden. Särskilt mot bakgrund av att utvecklingen sker allt snabbare i vår omvärld. Konkurrenskraft och kapacitet att möta nya samhällsutmaningar och krissituationer avgörs

av vår förmåga till förnyelse och innovation. För biblioteks-fältet i Värmland innebär det att ibland ta nya grepp för att fortsatt vara en säker informationsbärare och en relevant mötesplats. Ett minskat ekonomiskt handlingsutrymme har effekter för kulturlivets bredd och kvalitet och även för demokrati, säker information och social sammanhållning. Lösningen kan bland annat vara nya kreativa samverkans- och finansieringslösningar och involvering av fler aktörer när det gäller att ta ansvar för det gemensamma.

Minska skillnaderna i kulturvanor – handlar om att möj-ligheterna att ta del av och utöva kultur idag varierar mellan olika grupper i samhället. Uppdraget att ge människor med olika förutsättningar likvärdig tillgång till information, kunskap och kultur genom olika skeden i livet ställer höga krav på förmåga att skapa delaktighet, dialog och inflytan-de och att anpassa biblioteksverksamheten. Bibliotekens uppsökande och utåtriktade arbete för att vidga deltagan-det och nå fler aktiva användare är centralt.

Tillgodose demografiska och geografiska behov – handlar om att ta hänsyn till varierande förutsättningar. Värmland är ett geografiskt stort län och de 16 kommuner-na har många olikheter. Hälften av människorna i Värmland bor i Karlstadsregionen och länets tätorter förväntas bli större. Den demografiska utvecklingen framåt visar att andelen äldre människor i Värmland kommer att öka, vilket skapar nya behov och förväntningar. För biblioteken innebär det ett behov av att hitta nya metoder för att ge människor med olika förutsättningar likvärdig biblioteks-service genom olika skeden i livet – i hela länet.

Bidra till samhandling för beredskap – handlar om att lära under och efter kriser och behovet av att lyfta biblio-tekets informationsbärande roll i samhället som en viktig funktion vid en kris- och krigssituation. Bibliotekens funk-tion nyttjas på olika sätt i Värmland, Sverige och världen.

Nationellt har frågan väckts om att biblioteken bör vara en del i civilförsvaret och totalförsvarsplanering som ett viktigt led i stärkandet av demokratin. När samhället utsätts för störningar behövs säker och korrekt information, inte minst för att motverka eventuell spridning av desinformation. För att nyttja biblioteken i Värmland som en del av en informa-tionssäker infrastruktur krävs samhandling. Utmaningen är bland annat att förtydliga bilden av bibliotekens roll och kapacitet både hos lokala, regionala och nationella aktörer och inte minst hos människor i Värmland.

Bidra till social hållbarhet och hantera minskad läsför-måga – handlar om att alla människor behöver ord och ett rikt språk för att kunna berätta, påverka och möta andra. Tillgång till alla sina språk är avgörande. Alla i Sverige ska oavsett bakgrund och utifrån sina egna förutsättningar ges möjlighet att utveckla en god läsförmåga och ha tillgång till litteratur av hög kvalitet. Språkträning och läsutveckling är viktigt för barn och ungas mognande och en kraftfull inves-tering för en höjd utbildningsnivå och en god folkhälsa. Att svenska elevers läsutveckling försämrats de senaste decennierna påverkar i sin tur hur de klarar mål i teoretiska ämnen i skolan. Idag går en stor andel barn ut grundskolan utan fullständiga betyg, vilket är en oroväckande utveck-ling för demokratin. Det finns också stora socioekonomis-ka skillnader mellan elever i Värmland samt skillnader i läsförmåga och skolresultat. För att minska dessa klyftor och motverka utanförskap krävs samhandling i länet, där biblioteken spelar en viktig roll. För små barns språkut-veckling finns en etablerad samverkan i hela länet mellan bibliotek, barnhälsovård och förskola. Biblioteken utveck-lar läsfrämjande metoder tack vare regeringens satsning på ett läsfrämjandelyft.

Öka digital delaktighet – handlar om att öka alla invånarens digitala kompetens och säkerställa tillgång till

information, kunskap och delaktighet. Det finns en allt starkare koppling mellan digital delaktighet och folkhälsa då den digitala utvecklingen medför ökade möjligheter till god samhällsservice i hela länet, men samtidigt exkluderar människor i digitalt utanförskap. En stor andel av de som lever i digitalt utanförskap är äldre. I framtiden kommer det ställas högre krav på individen när det gäller digital närvaro. Biblioteken utgör här en möjliggörare som en digital utbudspunkt som tillgängliggör samhällsservice. För biblioteken innebär det även att i bred samverkan ta tillvara de möjligheter som digitalisering erbjuder för att utveckla verksamheten och nå nya målgrupper. I Värmland bedrivs en bred samverkan mellan samhällsaktörer inom området. Biblioteken har tack vare regeringens satsning på digitalt kompetenslyft för bibliotekspersonal fått en stor möjlighet att arbeta för en ökad digital delaktighet i länet.

Stärka medie- och informationskunnighet – handlar om förmågan att finna, analysera, kritiskt värdera och skapa innehåll i medier, oavsett om det handlar om text, foto, rörlig bild eller andra informationsbärare. Det är nödvändigt för alla människor att kunna förstå och värdera information i det ständigt växande och alltmer diversifierade informations- och nyhetsflödet. Att stärka motståndskraften mot desinformation, propaganda och näthat är nödvändigt för att slå vakt om det demokratiska samtalet i en tid av ökad åsiktpolarisering och minskad förståelse för andras ståndpunkter. Biblioteken har potential att fungera som nav för opartisk information och genom att utveckla nya metoder för att öka människors källkritiska förhållningssätt stärka demokratin.

Nycklar för utveckling och förändring

För att utveckla Värmland i önskad riktning och lyckas möta samtidens utmaningar behövs gemensam kraftsamling. För detta finns tre strategiska nycklar som behöver genomsyra arbetet på alla nivåer och i alla organisationer, så även biblioteken, i linje med arbetet för Värmlandsstrategin.

SAMVERKAN OCH NYA SÄTT ATT ARBETA

Det är genom att bygga hållbara samarbeten som vi tillsammans kan möta utmaningar lokalt, regionalt, nationellt och internationellt. En av lösningarna är tvärsektorieella samarbeten för specifika frågor. Olika bibliotekstyper möter olika människor i olika situationer i livet. För att säkerställa att alla människor ska få tillgång till information, kunskap och kultur är samverkan mellan olika biblioteksverksamheter lagstadgat.

14 § ”I syfte att ge alla tillgång till landets samlade biblioteksresurser ska bibliotek och bibliotekshuvudmän inom det allmänna biblioteksväsendet samverka.”

Bibliotekslag 2013:801

UTFORSKANDE OCH NYTÄNKANDE

Det finns behov av att åstadkomma nya lösningar med tillgängliga resurser och medel. Forskning och innovation möjliggör nya sätt att hantera de utmaningar och möjligheter vi står inför. Genom en utforskande och nytänkande attityd kan vi tillsammans skapa möjlighet till utveckling. Kapacitet att möta nya samhällsutmaningar avgörs av vår förmåga till förnyelse och innovation. Det finns stora möjligheter att dra nytta av Karlstads universitets forskning inom bland annat barns läs- och språkutveckling, digital integritet, demokrati- och genusfrågor. Biblioteken kan i sin tur till viss del tillgängliggöra information och forskningsresultat för människor i länet, men här krävs även nationell samordning.

MODIGT LEDARSKAP

Arbetet med Värmlandsstrategin har lyft att ett särskilt ansvar vilar på det regionala ledarskapet; de politiskt styrda organisationerna, näringslivet, civilsamhället, Karlstads universitet, Länsstyrelsen och andra offentliga instanser som finns representerade regionalt. Det regionala ledarskapet ansvarar för att uppvisa en samlad handlingsförmåga på såväl regional, nationell som internationell nivå. Det innebär bland annat att se till att satsningar görs på strategiskt viktiga områden, att kraftsamla aktörer att gå i samma riktning, se till att komma till beslut och genomföra långsiktiga satsningar som har betydelse för Värmlands framtid. För att kunna genomföra de förändringar som krävs för att möta utmaningar och möjligheter framåt krävs det mod att våga besluta om nya typer av insatser och att våga misslyckas och lära för att i förlängningen nå framgång.

Utvecklingsområden för samverkan 2021–2024

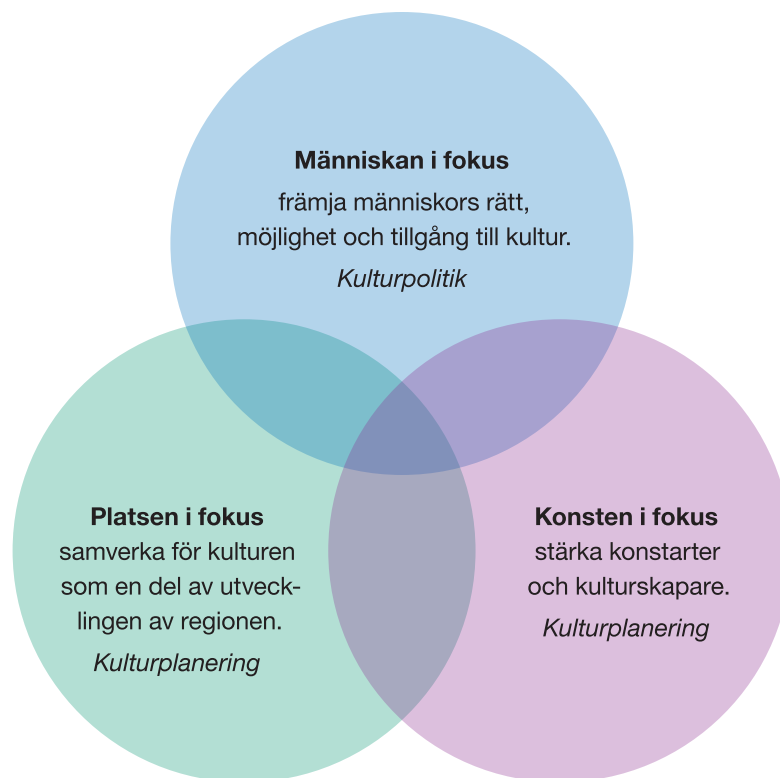
Tre utvecklingsområden som är särskilt viktiga under perioden är identifierade och anger en önskad riktning för samverkan inom biblioteksområdet i Värmland; människan, platsen och konsten i fokus. Att främja människors rätt, möjlighet och tillgång till kultur, samverka för kulturen som en del av utvecklingen av regionen samt stärka konstater och kulturskapare. Barnrättsperspektivet genomsyrar samtliga områden. Dessa utvecklingsområden är identifierade i samråd med Värmlands kommuner och är kopplade till förutsättningarna i Värmland, utmaningar framåt och regionala och statliga styr- och strategidokument.

De utvecklingsområden som pekas ut som särskilt viktiga är följande:

UTVECKLINGSSOMRÅDE: MÄNNISKAN I FOKUS

Målsättning: I Värmland tror vi på individens inneboende förmåga och vi utvecklar länet tillsammans med grund i många människors kunskap. Här verkar vi för en inkluderande kulturpolitik och allas möjlighet till eget skapande

och deltagande i kulturlivet oavsett förutsättningar. Kulturen ska vara tillgänglig i hela länet.

Biblioteksfältet i Värmland samverkar för att främja människors rätt, möjlighet och tillgång till information, kultur och kunskap. Insatser behövs för en ökad läs- och språkförståelse och förmåga att uttrycka sig genom kulturella uttryck, stärkt digital delaktighet och medie- och informationskunnighet samt en ökad jämlik tillgång till kultur oavsett förutsättningar, främst för barn och unga. Dessa insatser har tydliga kopplingar till social hållbarhet och folkhälsa. Den regionala biblioteksverksamheten stödjer länets folkbibliotek i denna utveckling genom att bidra till att främja samarbete, verksamhetsutveckling och kvalitet, enligt sid 18 och framåt.

Här ska den regionala biblioteksverksamheten bidra till att:

- öka jämlik tillgång till kultur oavsett förutsättningar, främst för barn och unga
- öka läs- och språkförståelse och förmåga att uttrycka sig genom kulturella uttryck
- stärka digital delaktighet och medie- och informationskunnighet (MIK)

UTVECKLINGSOMRÅDE: PLATSEN I FOKUS

Målsättning: Kultur och kreativitet är en viktig del av den värmländska identiteten med en framskjuten plats inom regionala tillväxtfrågor. Det finns en stark regional kulturell infrastruktur. Här verkar vi för en utvecklande kulturplanering och ett obundet kulturliv som bidrar till demokrati, yttrandefrihet och regional utveckling.

För biblioteken handlar det om att samverka för kulturen som en del av utvecklingen av regionen. Insatser behövs för en ökad förståelse för och

delaktighet i lokalsamhället, en bred och systematisk samverkan för en stark kulturell infrastruktur

och stärkta mötesplatser och arrangörer i länet. Insatser behövs även för att samarbeta för folkbiblioteken i Värmland som en del av en informationsäker infrastruktur och att förtydliga bilden av bibliotekens roll och kapacitet. Den regionala biblioteksverksamheten stödjer länets folkbibliotek i denna utveckling genom att bidra till att främja samarbete, verksamhetsutveckling och kvalitet, enligt sid 18 och framåt.

Här ska den regionala biblioteksverksamheten bidra till att:

- öka förståelse för och delaktighet i lokalsamhället
- ingå i bred och strukturerad samverkan för en stark kulturell infrastruktur
- stärka mötesplatser och stärkt arrangörskap

UTVECKLINGSOMRÅDE: KONSTEN I FOKUS

Målsättning: I Värmland nyttjar vi vår kreativitet och innovationsförmåga för att tillsammans hitta möjligheter. Här verkar vi för en inkluderande konstpolitik och god tillgång till ett varierat kulturutbud av hög kvalitet i hela Värmland.

För biblioteken handlar det om att trygga kulturens egenvärde och armlängds avstånd, utöka kontakten med kulturskapare i Värmland och att fungera som en brygga mellan professionell kultur och amatörkultur. Den regionala biblioteksverksamheten stödjer länets folkbibliotek i denna utveckling genom att bidra till att främja samarbete, verksamhetsutveckling och kvalitet, enligt sid 18 och framåt.

Här ska den regionala biblioteksverksamheten bidra till att:

- trygga kulturens egenvärde och armlängds avstånd
- stärka förutsättningar för kulturskapare.

Styrande – för Region Värmland

Om Region Värmland

Region Värmlands verksamhetsorganisation ansvarar för att utföra uppdragen inom hälso- och sjukvård, tandvård, kollektivtrafik, regional tillväxt, kultur, bildning och folkhälsa. Genom att arbeta för att nå effektmålen trygga och nöjda invånare, attraktivt och hållbart Värmland, god och jämlik hälsa samt en hållbar organisation styr Region Värmland mot visionen – livskvalitet i världsklass.

Biblioteksverksamheter inom Region Värmland

Inom Region Värmland finns olika biblioteksverksamheter. Dels finns bibliotek som stöd till verksamheter inom organisationen; folkhögskole- och sjukhusbibliotek. Region Värmland ansvarar även för den regionala biblioteksverksamheten och dess utvecklingsstöd till folkbiblioteken i länet samt läs- och litteraturfrämjande verksamhet, inom kulturavdelningen. Den regionala biblioteksplanen är styrande för biblioteksverksamheter inom Region Värmland. Här tydliggörs verksamheternas prioriteringar framåt. Regionens biblioteksverksamheter har olika uppdrag, målgrupper och förutsättningar. Verksamheterna ska samverka med varandra för att tillgodose alla människors tillgång till information, kunskap och kultur.

Utöver dessa verksamheter finns det även verksamheter med nära koppling till biblioteksplanen såsom Värmlandsarkiv, Mediecenter och Värmlands museums bibliotek.

Bibliotek som stöd till verksamhet inom organisationen

BIBLIOTEKEN PÅ FOLKHÖGSKOLORNA

Region Värmland är huvudman för fem folkhögskolor: Inggesunds folkhögskola, Klarälvdalens folkhögskola, Kristinehamns folkhögskola, Kyrkeruds folkhögskola och Molkoms folkhögskola. Regionens folkhögskolor ska i sitt folkbildningsuppdrag bidra till höjd utbildningsnivå och livslångt lärande, ökad mångfald, stärka och utveckla demokratin samt bredda intresset för och delaktigheten i kulturlivet i

länet. Folkbildningen bidrar också till förbättrad folkhälsa.

Folkhögskolorna utvecklar sin biblioteksverksamhet utifrån sina lokala förutsättningar och sitt folkbildningsuppdrag. Utvecklingen av biblioteksverksamheten har ett jämställdhetsperspektiv. Skolornas biblioteksverksamhet bidrar till höjd utbildningsnivå och livslångt lärande, ökad läs- och språkförståelse samt medie- och informationskunnighet. Digitaliseringen underlättar samarbete mellan skolornas bibliotek men också samarbetet med kommunernas folkbibliotek.

Gemensamma mål framåt

Övergripande gemensamma mål för folkhögskolorna i Värmland under perioden 2021–2024:

- stärka och integrera biblioteken i den pedagogiska verksamheten
- ett utökat utbyte och delat lärande mellan folkhögskolorna.

Mål - Bidra till höjd utbildningsnivå, livslångt lärande samt bredda intresset för och delaktigheten i kulturlivet genom att

- utveckla läsfrämjande insatser för att inspirera och väcka läslust hos kursdeltagare, göra läsningen meningsfull och tydliggöra dess betydelse
- kompetensutveckla personal och deltagare inom medie- och informationskunnighet med fokus på ett källkritiskt förhållningssätt
- biblioteksverksamheten utgör en del av undervisningen
- öka delaktighet och inkludering av personal och kursdeltagare för att anpassa biblioteksverksamheten efter behov

Uppföljning

Folkhögskolornas biblioteksverksamhet följs upp årligen genom folkhögskolornas verksamhetsberättelser inom område kultur och folkbildning.

SJUKHUSBIBLIOTEKEN

Sjukhusbibliotekens övergripande uppdrag är att tillhandahålla kunskap för att stödja evidensbaserad hälso- och sjukvård. Sjukhusbiblioteken är en del av det allmänna biblioteksväsendet (Bibliotekslagen 2013:801) och är öppna att använda för alla medborgare.

Bästa vårdkvalitet

Bibliotekens målsättning är att bidra till bästa vårdkvalitet genom att:

- underlätta och stödja lärande, evidensbaserat arbetsätt och klinisk forskning.
- stödja patienter och närstående med kunskapsförsörjning och bidra till att underlätta för patientinvolvering och en god och nära vård.

*Specifika aktiviteter återfinns i sjukhusbibliotekens verksamhetsplan.

Öppna för alla

Sjukhusbiblioteken är en resurs för personal, sjukvårdsledning, forskare och studerande samt patienter, närstående och allmänhet. I linje med bibliotekslagen har sjukhusbiblioteken målsättningen att vara öppna och tillgängliga för alla samt främja intresset för och ge tillgång till litteratur och annan kultur.

Kunskap och kompetens i världsklass

Sjukhusbiblioteken satsar på att utvecklas inom följande områden för att stödja den långsiktiga målsättningen om en hälso- och sjukvård med kunskap och kompetens i världsklass:

- Digitalisering
- Kompetensutveckling
- Patientinvolvering
- Utbildnings- och forskarstöd
- Öppna och tillgängliga mötesplatser

Genom samarbeten får fler möjlighet att få tillgång till mer

Sjukhusbiblioteken arbetar strategiskt för att skapa ökad tillgång till kunskap och information genom samarbeten:

- Jämlik tillgång i riket – i syfte att bidra till en jämlik tillgång till medicinska e-resurser över riket genomförs nationella upphandlingar av e-resurser med stöd av alla svenska sjukhusbibliotek inom Eira-samarbetet.
- Nationell samverkan i öppen katalog – bidra till utvecklingen av den nationella bibliotekskatalogen Libris och att sjukhusbibliotekens mediabestånd synliggörs och kan lånas i den nationella katalogen. Libris ger en samlad tillgång till de resurser som finns i offentligt finansierade bibliotek i Sverige.
- Kunskapsbaserad hälso- och sjukvård - för att bidra till en evidensbaserad hälso- och sjukvård har sjukhusbiblioteken i vår sjukvårdsregion ett välutbyggt samarbete när det gäller att ta fram kunskapsunderlag med HTA-metodik.
- Likvärdig tillgång för värmlänningen - för att stödja värmlänningarnas behov av litteraturförsörjning samarbetar sjukhusbiblioteken med folkbiblioteken i Värmland, den regionala biblioteksverksamheten och universitetsbiblioteket inom Bibliotek Värmland.

Uppföljning

Sjukhusbibliotekens verksamhetsplan följs upp årligen inom område vårdkvalitet i hälso- och sjukvårdens linjeorganisation.

Regional verksamhet för utveckling i länet

KULTURAVDELNINGEN

Kulturavdelningen inom Region Värmland har statliga och regionala uppdrag som innebär att initiera, stödja och leda utvecklingsprocesser i samverkan med andra och ska dessutom vara ett stöd till kultur- och bildningsnämnden i frågor som rör kulturpolitik och bidragsgivning.

Kulturavdelningen bedriver regional kulturverksamhet inom följande områden: bild och form, regional biblioteksverksamhet, läs- och litteraturfrämjande, dans, film och hemslojd. Avdelningen arbetar även med kultur i skolan och Ung Kultur Möts samt Mediecenter som erbjuder kommuner och föreningar i länet en gemensam mediebank.

Den regionala insatsen

Den regionala rollen innebär att arbeta strategiskt och samordnande. Avdelningen ska initiera, stödja och leda utvecklingsprocesser i samverkan med andra för att stärka respektive konst- och kulturområde. Metoderna för arbetet är framför allt utveckling av nya arbetssätt, kompetensutveckling, talangutveckling, arbete inom kultur i skola och kultur och hälsa, omvärldsanalyser, metodutveckling och nätverksträffar.

Vi ska komplettera den lokala nivån med kunskap och kompetens och utgå från lokala behov och önskemål, utan att ersätta eller överta kommunalt ansvar. De regionala satsningarna ska vara ett komplement och stöd till det som sker på lokal nivå; de ska inte och kan inte kompensera för uteblivna satsningar på kommunal nivå. Vår roll är att skapa förutsättningar för andra aktörer som har kunskap och ansvar och agera i samspel med kommuner och andra aktörer. Samarbete sker med kommuner, civilsamhälle och organisationer i hela Värmland samt med andra regioner, statliga myndigheter och nationella aktörer inom kulturområdet samt internationella samarbetspartners.

Prioriterade grupper

Avdelningen ska ägna särskild uppmärksamhet åt personer med funktionsnedsättning, de nationella minoriteterna och personer som har annat modersmål än svenska. Dessa målgrupper är prioriterade enligt lag för all regional biblioteksverksamhet. Barn och unga är ett självklart fokus i linje med FN:s konvention om barnets rättigheter, som sedan 2020 är svensk lag. Verksamheten ska synliggöra urfolket samerna och våra nationella minoriteters kultur och språk; samiska, finska, meänkieli, romani chib och jiddisch.

LITTERATURFRÄMJANDE VERKSAMHET

Region Värmland ansvarar för Värmlandsmontern på Bokmässan i Göteborg och Värmlands bokfestival i Karlstad, som bland annat syftar till att lyfta fram författare, förlag, bibliotek, läsning och litteratur, men också berättande i andra former. Värmlands bokfestival har ett tydligt fokus

på barn och unga samt hög tillgänglighet och delaktighet för alla i länet. Värmlands bokfestival engagerar många aktörer och lockar tillresande besökare. Utvecklingsarbete för att stärka litteraturen som konstform har påbörjats.

LÄSFRÄMJANDE VERKSAMHET

Region Värmland har en viktig roll som samlande regional plattform för att tydliggöra och utveckla läsfrämjande strategier och praktik i bred samverkan i länet. Det finns en etablerad läsfrämjande infrastruktur för små barns språkutveckling som vidareutvecklas för nya målgrupper. Läsfrämjande insatser kräver ett brett perspektiv och omfattar olika grupper och åldrar.

REGIONAL BIBLIOTEKSVERKSAMHET

Region Värmland ansvarar för regional biblioteksverksamhet med folkbibliotek i länet som primär målgrupp. När möjlighet finns bör övriga biblioteksverksamheter erbjudas vissa insatser. Bibliotek Värmland är centralt i utvecklingsarbetet.

11 § Varje region och de kommuner som inte ingår i en region ska bedriva regional biblioteksverksamhet med syfte att främja samarbete, verksamhetsutveckling och kvalitet när det gäller de folkbibliotek som är verksamma i länet.

Bibliotekslag (2019:961)

Samarbete

Den regionala biblioteksverksamhetens arbete för att främja verksamhetsutveckling förutsätter att vi eftersträvar en god samverkan. Samarbete ska ske lokalt, regionalt, nationellt och internationellt. Vi samverkar även med aktörer utanför bibliotekssfären. Vi stödjer innovativa samarbetsformer. Det här gör vi för att stimulera samarbete:

- erbjuder forum för idé- och erfarenhetsutbyte som vidareutvecklar Bibliotek Värmland
- öka utbudet och tillgängligheten till Bibliotek Värmland
- främjar samarbeten med ett bredare samhällsutvecklingsperspektiv
- ökar länsöverskridande och nationella samarbeten

Kvalitet

Vi stödjer folkbiblioteken i arbetet med att stärka kvaliteten i sina verksamheter, så att de blir angelägna för fler människor. Det här gör vi för att stimulera kvalitetsarbete på folkbiblioteken i Värmland:

- främjar en levande diskussion om kvalitetsbegreppets innehåll, värde och föränderlighet
- söker och prövar metoder för kontinuerlig uppföljning och utvärdering
- främjar nya metoder för bibliotekens arbete för människors delaktighet och inflytande
- ökar kontakten med den forskning som görs inom området

Verksamhetsutveckling

Regionalt utvecklingsarbete bedrivs delvis områdesövergripande inom avdelningen. Den regionala biblioteksplanen anger dock bara en fördjupning inom prioriterade insatsområden för regional biblioteksverksamhet samt läs- och litteraturfrämjande.

Utvecklingsarbete 2021–2024

Kulturavdelningen arbetar utifrån tre utvecklingsområden som anger en önskad riktning för Värmland; människan, platsen och konsten i fokus.

Avdelningen ska främja människors rätt, möjlighet och tillgång till kultur, samverka för kulturen som en del av utvecklingen av regionen samt stärka konstarter och kulturskapare. Dessa tre områden synliggör riktningen mot ”Kultur som kraft till ett hållbart Värmland – För människan, platsen och konstarna”, det är vårt bidrag till Region Värmlands vision Livskvalitet i världsklass.

Målen särskiljer inte konstarter, utan lägger istället fokus på övergripande inriktningar, strategier och vilken effekt som önskas.

UTVECKLINGSOMRÅDE: MÄNNISKAN I FOKUS

Målsättning: I Värmland tror vi på individens inneboende förmåga och vi utvecklar länet tillsammans med grund i många människors kunskap. Här verkar vi för en inkluderande kulturpolitik och allas möjlighet till eget skapande och deltagande i kulturlivet oavsett förutsättningar. Kulturen ska vara tillgänglig i hela länet. För oss handlar det om att främja människors rätt, möjlighet och tillgång till kultur genom att eftersträva effektmålet: Människan skapar, möts och växer genom kultur.

PRIORITERADE INSATSOMRÅDEN:

För att nå målet ska avdelningen bidra till att

öka jämlik tillgång till kultur oavsett förutsättningar, främst för barn och unga genom att

- verka för att biblioteken når ut till alla människor, fysiskt och digitalt, i land och stad.
- driva kunskapsutveckling om hur nya tjänster och metoder kan tillämpas för att öppna upp bibliotek för fler människor och nya målgrupper
- stödja bibliotek att fullfölja sitt uppdrag med särskilt fokus på de prioriterade grupperna och utifrån de sju diskrimineringsgrunderna.
- medverka till att normkritiskt och intersektionellt perspektiv genomsyrar bibliotekens arbete

öka läs- och språkförståelse och förmåga att uttrycka sig genom kulturella uttryck genom att

- främja synen på flerspråkighet som en rikedom
- stödja bibliotekens nationella kompetenslyft inom läsfrämjande
- bygga vidare på den läsfrämjande infrastruktur som

finns för små barns språkutveckling och utveckla modellen för andra målgrupper

- tillvarata resultat, slutsatser och förslag från projektet Värmland läser 2.0 och infoga dem i det fortsatta arbetet med läs- och litteraturfrämjande, både när det gäller strategisk och operativ nivå
- lyfta kulturella och kreativa uttryck som medel för att nå bildning
- stödja bibliotek att uppmuntra till läsning genom olika kulturella uttryck, metoder, tekniker och hjälpmedel
- verka för att kulturella och kreativa uttrycksformer samt skapande verksamhet har en given plats på bibliotek
- verka för att fler kommuner och andra aktörer nyttjar de möjligheter till stöd för läsfrämjande verksamhet som finns hos Kulturrådet

stärka digital delaktighet och medie- och informationskunnighet (MIK) genom att

- främja strategisk samverkan mellan aktörer med koppling till MIK
- stödja bibliotek i arbetet med att stärka människors medie- och informationskunnighet
- stödja bibliotekens digitala kompetenslyft och digitala transformation/omställning
- utveckla strategier och metoder för att öka människors digitala kompetens och delaktighet
- främja ungas litterära skapande

UTVECKLINGSOMRÅDE: PLATSEN I FOKUS

Målsättning: Kultur och kreativitet är en viktig del av den värmländska identiteten med en framskjuten plats inom regionala tillväxtfrågor. Det finns en stark regional kulturell infrastruktur. Här verkar vi för en utvecklande kulturplanering och ett obundet kulturliv som bidrar till demokrati, yttrandefrihet och regional utveckling. För oss handlar det om att samverka för kulturen som en del av utvecklingen av regionen genom att eftersträva effektmålet: Platsen formas av kultur.

PRIORITERADE INSATSOMRÅDEN:

För att nå målet ska avdelningen bidra till att

öka förståelse för och delaktighet i lokalsamhället genom att

- främja bibliotekens arbete med öppenhet och deltagarkultur där människor har ägarskap till det offentliga rummet
- stärka bibliotek som demokratisk arena med utrymme för samtal, bildning och livslångt lärande
- stärka bibliotekens centrala roll i delningsekonomin
- lyfta bibliotekens informations-bärande roll i samhället som viktig funktion vid kris- och krigssituation

- stödja samarbetet för en informationssäker infrastruktur och bibliotek som en del i civilförsvaret och totalförvarsplanering

Ingå i bred och strukturerad samverkan för en stark kulturell infrastruktur

- lyfta bibliotek som resurs i kommunala, regionala och nationella sammanhang utanför biblioteksområdet. Fokus på att stärka bibliotekets roll i lokalsamhället med tydlig koppling till social välfärd, kultur, bildning och lärande samt ekonomisk tillväxt.
- följa och ta fram underlag för bibliotekens kvalitetsarbete såsom analyser, kartläggningar av kommunala och regionala förhållanden.
- följa och stödja arbetet med kommunala biblioteksplaner

Stärka mötesplatser och stärkt arrangörskap genom att

- profilera Värmland som berättarstark region
- stärka biblioteken som sociala mötesplatser med fysiska och virtuella rum för lärande, upplevelser, skapande och möten.
- stödja utvecklingen av bibliotek som lokala kulturnoder
- stärka bibliotek som arrangörer och möjliggörare av arrangemang
- främja samverkan mellan folkbibliotek, studieförbund, folkhögskolor, civilsamhället, regionala kulturverksamheter och det lokala kulturlivet
- stärka Värmlands relativt välutvecklade struktur inom litteraturområdet ytterligare genom att anordna litterära mötesplatser

UTVECKLINGSOMRÅDE: KONSTEN I FOKUS

Målsättning: I Värmland nyttjar vi vår kreativitet och innovationsförmåga för att tillsammans hitta möjligheter. Här verkar vi för en inkluderande konstpolitik och god tillgång till ett varierat kulturutbud av hög kvalitet i hela Värmland. För oss handlar det om att stärka konstnärer och kulturskapare genom att eftersträva effektmålet:

Konsten är dynamisk, utmanande och obunden

PRIORITERADE INSATSOMRÅDEN:

För att nå målet ska avdelningen bidra till att

trygga kulturens egenvärde och armlängds avstånd genom att

- öka kunskapen om armlängds avstånd och stödja bibliotek i att hantera dagens utmaningar

stärka förutsättningar för kulturskapare genom att

- synliggöra och uppmuntra författarskap genom att dela ut priset Årets Värmlandsförfattare och Region Värmlands litteraturstipendium

*Specifika aktiviteter för målen återfinns i Kulturavdelningens verksamhetsplan.

UPPFÖLJNING

Den regionala biblioteksplanen följs upp årligen genom avdelningens verksamhetsplan inom område kultur och folkbildning. Uppföljning görs även utifrån målsättningarna:

- Målsättningen är att bidra till att bibliotekspersonal från alla kommuner i Värmland deltar i det regionala utvecklingsarbetet och tar del av de stödtilfällen och vidareutbildningsaktiviteter som erbjuds.
- Målsättningen är att bidra till att alla kommuner i Värmland har politiskt antagna och aktuella biblioteksplaner som tillämpas och följs upp.
- Målsättningen är att närheten till biblioteksservice i Värmland inte minskar under planperioden, vilket följs upp i en uppföljande närhetsanalys.
- Målsättningen är att människor i Värmland i högre grad kopplar ihop bibliotek med skapande verksamhet, vilket följs upp i en uppföljande användarundersökning.

Verksamheter med nära koppling till biblioteksplanen

VÄRMLANDSARKIV

Värmlandsarkiv är arkivmyndighet för statliga myndigheter i Värmlands län, liksom ett stödorgan åt de värmländska kommunerna i arkivfrågor. Verksamheten fungerar dessutom som regionalt näringslivsarkiv genom föreningen Värmlands Företagshistoria.

FÖRENINGSSARKIVET I VÄRMLAND

Föreningsarkivet är centralarkiv för alla ideella föreningar/organisationer i Värmlands län. Arkivets uppgift är att samla in, bevara och vårda arkivhandlingar.

MEDIECENTER VÄRMLAND

Mediecenter Värmland är länets gemensamma mediebank. Här har alla medlemmar, från barnomsorg till vuxenfortbildning, avgiftsfri tillgång till medier.

VÄRMLANDS MUSEUMS BIBLIOTEK

Värmlands museum är en av de regionala kulturverksamheterna som ingår i kultursamverkansmodellen och erhåller statligt och regionalt stöd fördelat av Region Värmland. Biblioteket vid Värmlands museum är ett specialbibliotek öppet för alla att ta del av den kunskap som byggts upp inom museet genom åren i form av böcker, dokument och databaser. Biblioteket erbjuder forskarstöd samt guidning i digitala sökvägar till de unika samlingarna av historiska fotografier och föremål. Biblioteket erbjuder även besökare kontakt med museets antikvarier, intendenten och andra kunniga medarbetare.

regionvarmland.se